

BELGISCHE SENAAT**—**
BUITENGEWONE ZITTING 1979
—**—**
10 JULI 1979
—

**Ontwerp van wet betreffende diensten bij een
vreemde leger- of troepenmacht die zich op
het grondgebied van een vreemde Staat
bevindt**

—
VERSLAG
NAMENS DE COMMISSIE VOOR DE
JUSTITIE UITGEBRACHT
DOOR Mevr. GOOR-EYBEN
—

Het voorgelegde ontwerp is reeds herhaaldelijk onderzocht. Het oorspronkelijk ontwerp werd op 14 november 1967 bij de Kamer van Volksvertegenwoordigers ingediend (Gedr. St. 478 (1967-1968) - nr. 1). Er werd een eerste verslag over uitgebracht door de heer Lindemans (Gedr. St. 478 (1967-1968) - nr. 4). Het stond op de agenda van de openbare vergadering van de Kamer van 11 januari 1968, maar werd naar de Commissie teruggezonden voor een aanvullend onderzoek na de indiening van amendementen. Over dit nieuwe onderzoek werd een aanvullend verslag uitgebracht (Gedr. St. 478 (1967-1978) - nr. 10).

Het ontwerp kwam niet opnieuw in behandeling ter openbare vergadering. Het werd begin 1978 opnieuw aan de Commissie voor de Justitie van de Kamer voorgelegd op verzoek van de Minister van Buitenlandse Zaken. Over de laatste werkzaamheden werd verslag uitgebracht door de heer Uytten-

Aan de werkzaamheden van de Commissie hebben deelgenomen :
Vaste leden : de heren de Stexhe, voorzitter; Bonmarlage, Coppieters, Cooreman, De Kerpel, Egelsemeers, Goossens, Henrion, Mevr. Herman-Michielsens, de heren Lallemand, Lindemans, Moureaux, Piot, Mevr. Remy-Oger, de heer Seeuws, Mevr. Staels-Dompas, de heer Verbist en Mevr. Goor-Eyben, verslaggever.

Plaatsvervangers : de heren Daulne, Féaux, Leemans, van de Put en Vanderpoorten.

R. A 11120**Zie :****Gedr. St. van de Senaat :****215 (B.Z. 1979) : N° 1.****SENAT DE BELGIQUE****—**
SESSION EXTRAORDINAIRE DE 1979
—**—**
10 JUILLET 1979
—

**Projet de loi concernant les services dans une
armée ou une troupe étrangère se trouvant sur
le territoire d'un Etat étranger**

—
RAPPORT
FAIT AU NOM DE LA COMMISSION
DE LA JUSTICE
PAR Mme GOOR-EYBEN
—

Le présent projet a déjà fait l'objet de plusieurs examens. En effet, le projet initial a été déposé le 14 novembre 1967 à la Chambre des Représentants (n° 478 (1967-1968) - n° 1). Il fit l'objet d'un premier rapport de M. Lindemans (Doc. 478 (1967-1968) - n° 4). Inscrit à la séance publique de la Chambre du 11 janvier 1968, il fut renvoyé en Commission pour un examen complémentaire suite au dépôt d'amendements en séance publique. Ce nouvel examen a fait l'objet d'un rapport complémentaire (Doc. 478 (1967-1978) - n° 10).

Le projet ne fut pas réexaminé en séance publique. Il fut réinscrit au début de 1978 à l'ordre du jour de la Commission de la Justice de la Chambre à la demande du Ministre des Affaires étrangères. Les derniers travaux firent l'objet du rapport de M. Uyttendaele (Doc. 288 (1977-1978) -

—
Ont participé aux travaux de la Commission :

Membres effectifs : MM. de Stexhe, président; Bonmarlage, Coppieters, Cooreman, De Kerpel, Egelsemeers, Goossens, Henrion, Mme Herman-Michielsens, MM. Lallemand, Lindemans, Moureaux, Piot, Mme Remy-Oger, M. Seeuws, Mme Staels-Dompas, M. Verbist et Mme Goor-Eyben, rapporteur.

Membres suppléants : MM. Daulne, Féaux, Leemans, van de Put et Vanderpoorten.

R. A 11120**Voir :****Document du Sénat :****215 (S.E. 1979) : N° 1.**

daele (Gedr. St. 288 (1977-1978) - nr. 4). Het ontwerp werd op 18 mei 1978 eenparig goedgekeurd in openbare vergadering.

I. Inleiding

België heeft herhaaldelijk te maken gehad met problemen inzake aanwerving en indienstneming voor vreemde legers of troepen.

Het bestaande rechtvacuüm moet zonder uitstel worden opgevuld, opdat de Staat zou kunnen optreden tegen bepaalde praktijken van aanwerving en dienstneming van Belgen.

De Minister van Justitie heeft in de Kamer het doel van het ontwerp omschreven. Ten eerste zal het verboden zijn op Belgisch grondgebied personen te werven voor vreemde legers of troepen die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevinden. Ten tweede zal de dienstneming, het vertrek of de doorreis beperkt worden, onverschillig of het Belgische dan wel vreemde onderdanen betreft. De wet heeft wel degelijk een algemene strekking: het is een bewuste keuze tegenover de gelegenheidswetten die sommigen in de Kamercommissie voor de Justitie voorstonden. Het huurlingenprobleem is sinds enige tijd weer actueel en België, waar nog een zeer liberale wetgeving op dat stuk bestaat, raakte erin betrokken, met name tijdens de onlusten in Shaba en Angola, en onlangs nog in Zaïre.

Bij de bespreking in de Kamercommissie heeft de Minister het doel van het ontwerp uiteengezet (zie het verslag van de heer Uyttendaele, blz. 2).

II. Algemene bespreking

1. Een lid vraagt zich af of het wel nodig is een aparte wet te maken als artikel 135ter van het Strafwetboek eveneens voorziet in straffen voor degene die door giften, vergoedingen, beloften, bedreigingen, misbruik van gezag of van macht, dienstnemingen uitlokt of inzamelt ten behoeve van vreemde legers of troepen. Hij vraagt of er voldoende redenen zijn om ter zake een nieuwe wettelijke regeling in te voeren.

De vertegenwoordiger van de Minister merkt op dat er een fundamenteel verschil bestaat tussen dat artikel van het Strafwetboek en het voorgelegde wetsontwerp. Immers, het ontwerp geeft België de gelegenheid zijn internationale verplichtingen na te komen en anderzijds beperkt het zich niet tot de aanwerving, maar geldt het ook voor de dienstneming, het vertrek of de doorreis van personen met het oog op dienst bij een vreemde leger- of troepenmacht op het grondgebied van een vreemde Staat.

2. Een lid stelt zich vragen over de betekenis van het woord « engagement » in het tweede lid omdat dit woord dubbelzinnig is, daar het zowel de indienstneming als de dienstneming dekt. In de eerste opvatting komt het begrip « engagement » op hetzelfde neer als « recrutement » in het eerste lid.

n° 4). Le projet fut voté en séance publique le 18 mai 1978 à l'unanimité.

I. Introduction

La Belgique a été confrontée à diverses reprises avec certains problèmes de recrutement et d'engagement au profit d'une armée ou d'une troupe étrangère.

Le vide législatif existant actuellement doit être comblé sans tarder afin de permettre à l'Etat d'agir contre certaines pratiques de recrutement et d'engagement de Belges.

Le Ministre de la Justice a défini à la Chambre l'objet du présent projet de loi. Le premier objectif est d'interdire en Belgique tout recrutement de personnes au profit d'une armée ou d'une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un Etat étranger. Le second objectif est de limiter l'engagement de personnes, qu'il s'agisse de ressortissants belges ou étrangers, leur départ ou le transit de personnes. Il s'agit bien d'une loi générale: c'est un choix délibéré qui s'oppose aux lois de circonstance qui avaient été préconisées par certains en Commission de la Justice de la Chambre. Le problème des mercenaires est redevenu depuis quelque temps d'actualité et la Belgique qui a encore une législation très libérale en la matière a été mise en cause notamment lors des troubles du Shaba et de l'Angola et plus récemment au Zaïre.

Lors de la discussion à la Commission de la Chambre, le Ministre a défini l'objet du projet (voir rapport de M. Uyttendaele, p. 2).

II. Discussion générale

1. Un membre s'interroge sur l'utilité d'une loi distincte alors que l'article 135ter du Code pénal prévoit également des sanctions contre celui qui a provoqué ou recueilli des engagements d'hommes au profit d'une armée ou d'une troupe étrangère, par des dons, rémunérations, promesses, menaces, abus d'autorité ou de pouvoir. Il demande s'il y a une justification suffisante pour introduire une nouvelle législation en la matière.

Le représentant du Ministre fait remarquer qu'il y a une différence fondamentale entre ledit article du Code pénal et le présent projet de loi. En effet, le projet permet à la Belgique de respecter ses obligations internationales d'une part, d'autre part il ne se limite pas au recrutement, mais vise en outre l'engagement, le départ ou le transit de personnes en vue de servir dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un Etat étranger.

2. Un membre s'interroge sur le sens du mot « engagement » visé à l'article 2 et constate qu'il est ambigu car il s'applique à la fois au fait d'engager quelqu'un et au fait de s'engager. Dans la première hypothèse, la notion d'engagement fait double emploi avec le « recrutement » visé à l'article 1er.

Een lid merkt op dat de begrippen duidelijk worden gemaakt door de context. Er wordt immers voldoende onderscheiden tussen enerzijds « recrutement », d.w.z. de indienstneming, en anderzijds, « engagement » in eigenlijke zin, d.w.z. zichzelf aanmelden voor de dienst.

Een paar leden merken overigens op dat de Nederlandse tekst met het woord dienstneming het hier bedoelde begrip duidelijk tot uitdrukking brengt.

Een ander lid stelt vast dat die terminologie ook gebruikt wordt in de dienstplichtwet.

Volgens een ander lid moet dit onderscheid ter wille van de rechtszekerheid worden gehandhaafd. Bovendien merkt hij op dat artikel 2 overbodig zou zijn indien het woord « engagement » dezelfde betekenis had als « recrutement » in het eerste lid.

III. Artikelsgewijze bespreking

Artikel 1

Een lid stelt vast dat dit ontwerp een stap terug zet tegenover het bepaalde in artikel 135ter van het Strafwetboek. Aanwerving is immers niet meer strafbaar, wanneer zij plaatsvindt ten voordele van een Staat waarmee ons land een overeenkomst van militaire technische bijstand heeft gesloten.

De vertegenwoordiger van de Minister antwoordt dat artikel 1 inhoudt dat aanwerving alleen toelaatbaar is wanneer ze plaatsheeft in het kader van een regeringsakkoord van militaire technische bijstand. Een aanwerving buiten zulk een akkoord van militaire technische bijstand zou onder de verbodsbepaling van artikel 1 kunnen vallen.

Een lid bevestigt dit standpunt en verklaart dat er een onderscheid moet worden gemaakt tussen, enerzijds, de aanwerving van staatsburgers door de Belgische Regering in België op grond van een akkoord van militaire technische bijstand of van internationale verplichtingen, die niet verboden is door artikel 1, en, anderzijds, de aanwerving van dezelfde burgers door een vreemde Staat die militaire technische bijstand ontvangt.

De vertegenwoordiger van de Minister bevestigt dat volgens de bedoeling van de wet een vreemde Staat waarmee België een overeenkomst van militaire technische bijstand heeft gesloten, geen staatsburgers mag aanwerven buiten de Belgische regering om. In verband met aanwerving voor de UNO, bijvoorbeeld, bepaalt artikel 43 van het Handvest van de Verenigde Naties uitdrukkelijk dat die aanwervingen door bemiddeling van de nationale regering dienen plaats te vinden.

Sommige commissieleden sluiten zich bij dit standpunt aan en zijn bereid artikel 1 aan te nemen; zij wensen echter dat de bevoegde Minister verklaart of de overeenkomsten tussen België en vreemde Staten aan deze de mogelijkheid bieden om andere personen dan hun eigen onderdanen rechtstreeks aan te werven, d.w.z. zonder bemiddeling van de Belgische regering.

Artikel 1 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 4 onthoudingen.

Un membre fait remarquer que les notions de recrutement et d'engagement sont clairement précisées par le contexte du projet. En effet, le projet distingue suffisamment d'une part le recrutement, ce qui veut dire recourir à l'engagement de quelqu'un, et, d'autre part, l'engagement proprement dit, c'est-à-dire la démarche personnelle de celui qui s'engage.

Des membres font d'ailleurs remarquer que le texte néerlandais rend clairement la notion de s'engager, par le mot « dienstneming ».

Un autre membre constate que la même terminologie est utilisée déjà dans les lois sur la milice.

D'après un membre il est important de maintenir cette distinction en vue d'assurer la sécurité juridique. En outre, il fait remarquer que l'article 2 deviendrait superflu si le mot « engagement » avait la même signification que le terme « recrutement » visée à l'article 1er.

III. Discussion des articles

Article 1er

Un membre constate que ce projet constitue un retour en arrière par rapport à la disposition de l'article 135ter du Code pénal. En effet, le recrutement n'est plus punissable lorsqu'il est fait au profit d'un Etat avec lequel notre pays a conclu un accord d'assistance technique militaire.

Le représentant du Ministre répond que l'article 1er implique que le seul recrutement autorisé est celui qui est effectué dans le cadre d'un accord gouvernemental d'assistance technique militaire. Par contre, un recrutement effectué en dehors de cet accord d'assistance technique militaire pourrait tomber sous l'application de l'interdiction visée à l'article 1er.

Un membre confirme ce point de vue et déclare qu'il faut faire une distinction entre, d'une part, un recrutement de citoyens organisé par le Gouvernement belge en Belgique en vertu d'un accord d'assistance technique militaire ou d'obligations internationales de la Belgique, qui n'est pas défendu par l'article 1er, et, d'autre part, un recrutement de ces mêmes citoyens par l'Etat étranger bénéficiaire de l'assistance technique militaire.

Le représentant du Ministre confirme que dans l'esprit de la loi, un Etat étranger avec lequel la Belgique a conclu un accord d'assistance technique militaire ne devrait pas pouvoir effectuer le recrutement de citoyens sans l'intermédiaire du Gouvernement belge. En ce qui concerne, par exemple, le recrutement au profit de l'ONU, l'article 43 de la Charte des Nations Unies prévoit expressément que ce recrutement doit être fait par l'intermédiaire du gouvernement national.

Certains membres de la Commission se rallient à ce point de vue et sont prêts à adopter l'article 1er, mais ils souhaitent que le Ministre compétent précise si les conventions intervenues entre la Belgique et des Etats étrangers permettent à ces Etats de recruter directement, c'est-à-dire sans l'intervention du Gouvernement belge, des personnes autres que leurs propres ressortissants.

L'article 1er est adopté par 9 voix et 4 abstentions.

Artikel 2

Dit artikel handhaaft de mogelijkheid voor een Belgische onderdaan om dienst te nemen bij een vreemd leger of een vreemde troepenmacht die zich op het grondgebied van een vreemde Staat bevindt, maar verleent aan de Koning de bevoegdheid om, bij een met redenen omkleed en in Minister-raad overlegd besluit, de dienstneming, het vertrek of de doorreis te verbieden.

Een lid wijst erop dat de regering op grond van dit artikel de dienstneming van Belgische staatsburgers zelfs uit idealistische overwegingen onmogelijk zal kunnen maken, wanneer het gaat over een troepenmacht als de internationale brigades die in 1936 tot stand kwamen in Spanje.

Het verslag van de Kamer vermeldt op bladzijde 6 dat dit artikel de mogelijkheid wil waarborgen om dienst te nemen uit idealistische overwegingen.

Artikel 2 wordt aangenomen met 9 tegen 3 stemmen bij 1 onthouding.

Artikel 3

Dit artikel wordt zonder bespreking aangenomen met 9 tegen 2 stemmen bij 2 onthoudingen.

Artikel 4

Artikel 4 wordt zonder bespreking aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 5

Een lid verzet zich tegen het feit dat de misdrijven tot de bevoegdheid van de correctionele rechtbanken zullen behoren. Hij is van oordeel dat het om politieke delicten gaat, die krachtens artikel 98 van de Grondwet door het hof van assisen moeten worden berecht.

De vertegenwoordiger van de Minister merkt op dat de Grondwet geen omschrijving bevat van een politiek misdrijf. Hij antwoordt ook dat de hier bedoelde misdrijven geen politiek karakter dragen dan wanneer zij rechtstreeks afbreuk doen aan de politieke instellingen van het land.

Krachtens de rechtspraak van het Hof van Cassatie kan een misdrijf namelijk slechts een politiek karakter hebben, indien het rechtstreekse gevolgen heeft voor onze instellingen. Bovendien wordt een uit zijn aard politiek misdrijf gestraft met hechtenis.

Een lid merkt op dat het misdrijf in sommige gevallen de veiligheid van de Staat kan aantasten en dan een politiek misdrijf zal worden.

Een lid verwijst naar het advies van de Raad van State met betrekking tot artikel 5 (Gedr. St. K. 478 (1967-1968) — nr. 1, blz. 5). Dat advies luidt als volgt :

« De bevoegdheid van de jury inzake politieke misdaden en wanbedrijven is ingesteld door een uitdrukkelijke Grond-

Article 2

Cet article maintient la possibilité pour un ressortissant belge de s'engager dans une armée ou une troupe étrangère se trouvant sur le territoire d'un Etat étranger, mais donne le pouvoir au Roi, par arrêté motivé et délibéré en Conseil des Ministres, d'interdire l'engagement, le départ ou le transit.

Un membre souligne que cet article permettra au gouvernement de rendre impossible l'engagement de citoyens belges, même pour des mobiles idéalistes dans des troupes telles que les brigades internationales constituées en 1936 en Espagne.

Le rapport de la Chambre précise (p. 6) que cet article tend à garantir la possibilité d'engagement pour des mobiles idéalistes.

L'article 2 est adopté par 9 voix contre 3 et 1 abstention.

Article 3

Cet article est adopté sans discussion par 9 voix contre 2 et 2 abstentions.

Article 4

Cet article est adopté sans discussion par 9 voix et 3 abstentions.

Article 5

Un membre s'oppose à ce que ces infractions relèvent de la compétence des tribunaux correctionnels. En effet, il estime qu'il s'agit de délits politiques qui, en vertu de l'article 98 de la Constitution, sont passibles de la cour d'assises.

Le représentant du Ministre constate que la Constitution ne définit pas le délit politique. Il répond aussi que ces infractions n'ont de caractère politique que lorsqu'elles portent directement atteinte aux institutions politiques du pays.

En effet, la jurisprudence de la Cour de cassation a décidé qu'un délit ne peut avoir un caractère politique que lorsqu'il a un effet direct sur nos institutions. En outre, un délit politique par nature est puni par la détention.

Un membre constate qu'il pourrait y avoir dans certains cas une possibilité d'atteinte à la sécurité de l'Etat et que le délit deviendrait alors de nature politique.

Un membre invoque l'avis du Conseil d'Etat à l'article 5 (Doc. Ch. 478 (1967-1968) — n° 1, p. 5). Cet avis est libellé comme suit :

« La compétence du jury en matière de crimes et délits politiques ayant été instituée par une disposition expresse de

wetsbepaling, zodat de wetgever niet vermag van die bevoegdheidsregeling af te wijken door hoven en rechtbanken de grondwettelijke bevoegdheid te ontnemen om de aard van de misdrijven af te leiden uit het feitelijk onderzoek van de toedracht van de zaak en om dat te doen zowel op grond van het oogmerk van de dader van het misdrijf als van de eventuele terugslag daarvan op de stabiliteit van 's lands instellingen of op de uitwendige veiligheid van de Staat. »

De vertegenwoordiger van de Minister geeft toe dat de Raad van State de kwestie heeft opgeworpen. Hij wijst erop dat de Regering van oordeel is dat de aanwerving of de dienstneming op zich geen politiek delict is. Zoals een lid opmerkt, zou het strafbaar feit echter wel voor het hof van assisen kunnen worden gebracht wanneer het samenhangt met een van de misdrijven omschreven in artikel 113 v.v. van het Strafwetboek. Het ligt voor de hand dat de correctionele rechtbank dan niet meer bevoegd is en het misdrijf tot de bevoegdheid van het hof van assisen gaat behoren.

Dit advies wordt gedeeld door de meerderheid van de Commissie en door de vertegenwoordiger van de Minister.

Een lid kan het daar niet mee eens zijn. Immers, zo zegt hij, het ontwerp doet artikel 135ter van het Strafwetboek vervallen, terwijl het artikel 135^{quater} van datzelfde Wetboek handhaaft. Daaruit volgt dat dienstneming geen politiek delict is, maar dat de aanwerving van een minderjarige zonder toestemming van zijn ouders wel als een politiek delict moet worden beschouwd.

De opmerking wordt gemaakt dat, volgens de rechtsleer en de rechtspraak, de misdrijven omschreven in de artikelen 135ter en 135^{quater} van het Strafwetboek worden beschouwd als gemeenrechtelijke wanbedrijven.

Een ander lid bevestigt de reeds geuite mening. Het wetsontwerp stelt straf op het enkele materiële feit van aanwerving en dienstneming en, bij samenhang met andere wanbedrijven, *in casu* politieke delicten, gelden de regels van de normale bevoegdheid.

Een lid haalt een arrest van het Hof van Cassatie aan van 24 juli 1963 (*Pas.*, 63, I, 1123) volgens hetwelk, wanneer een gemeenrechtelijk misdrijf niet rechtstreeks politieke gevolgen kan hebben maar alleen door bijkomende factoren, het materiële bestanddeel van een politiek delict ontbreekt.

Een ander lid bevestigt dat een feit alleen dan als een politiek misdrijf kan worden aangemerkt, wanneer het enerzijds met opzet is gepleegd en, anderzijds, een rechtstreekse aanslag op de werking van de Belgische instellingen tot gevolg heeft. Een handeling die de instellingen van een vreemde Staat aantast, is dus geen politiek delict.

Een ander lid is van oordeel dat een politiek delict als zodanig niet gebonden is aan opzet, noch aan het gevolg van de handeling.

Een lid onderstreept dat aanwerving niet kan worden beschouwd als een politiek delict als zodanig dan wanneer ze verricht is ten bate van een vreemd leger of een vreemde troepenmacht die de veiligheid van ons land in gevaar brengt.

Een ander lid vraagt of artikel 5 niet overbodig is en dus kan vervallen.

la Constitution, il ne saurait appartenir au législateur de déroger à cette compétence, en dépouillant les cours et tribunaux du pouvoir qui leur appartient constitutionnellement de dégager la nature des infractions de l'examen, en fait, des circonstances de l'espèce et en se fondant, pour ce faire, à la fois sur l'intention de l'auteur de l'infraction et sur les effets que celle-ci peut exercer sur la stabilité des institutions nationales ou sur la sûreté extérieure de l'Etat. »

Le représentant du Ministre reconnaît que le Conseil d'Etat a soulevé le problème. Il précise que le Gouvernement a estimé que le fait de recruter ou le fait de s'engager n'est pas un délit politique par nature. Comme le souligne un membre, ce fait pourrait cependant être déféré à la Cour d'assises lorsqu'il est connexe à une des infractions prévues aux articles 113 et suivants du Code pénal. A ce moment, il est évident que le tribunal correctionnel n'est plus compétent, mais que ce délit ressort de la compétence de la cour d'assises.

Cet avis est partagé par la majorité de la Commission et par le représentant du Ministre.

Un membre ne peut pas se rallier à ce point de vue. Il constate, en effet, que le projet abroge l'article 135ter du Code pénal tandis qu'il maintient l'article 135^{quater} du même Code. Il en résulte que le fait de s'engager ne constitue pas un délit politique, tandis que l'engagement d'un mineur non autorisé par ses parents doit être considéré comme un délit politique.

On fait observer que d'après la jurisprudence et la doctrine, les délits visés aux articles 135ter et 135^{quater} du Code pénal sont considérés comme des délits de droit commun.

Un autre membre confirme l'opinion déjà émise. Le projet de loi répute le simple fait matériel de recrutement et d'engagement et, s'il y a connexité avec d'autres délits, en l'occurrence des délits politiques, les règles de la compétence normale sont appliquées.

Un membre cite un arrêt de la Cour de cassation du 24 juin 1963 (*Pas.*, 63, I, 1123) qui a décidé que, lorsqu'une infraction de droit commun ne peut entraîner des conséquences politiques directement, mais seulement par l'intervention d'un facteur intermédiaire, l'élément matériel caractérisant le délit politique fait défaut.

Un autre membre confirme que les éléments constitutifs d'un délit politique requièrent d'une part l'intention et, d'autre part, l'effet d'attenter directement au fonctionnement des institutions belges. Ne constitue donc pas un délit politique l'acte portant atteinte aux institutions d'un Etat étranger.

Un autre membre réplique qu'à son avis le délit politique par nature n'est pas lié à l'intention de son auteur, ni à l'effet de l'acte.

Un membre souligne que le recrutement ne peut être considéré comme un délit politique par nature que lorsque celui-ci a été effectué au profit d'une armée ou d'une troupe étrangère qui met la sécurité de notre pays en péril.

Un autre intervenant se demande si l'article 5 ne peut pas être supprimé comme étant superflu.

De vertegenwoordiger van de Minister weigert door een wettelijk vermoeden een politiek karakter te geven aan wer-
ving en dienstneming.

Een lid, daarin door anderen gesteund, verklaart dat hij artikel 5 zou kunnen aanvaarden, mits artikel 2 wordt geschrapt. Immers, terwijl artikel 1 de aanwerving verbiedt, laat artikel 2 in beginsel de dienstneming toe en het verbod van dienstneming wordt beschouwd als een uitzondering waartoe besloten wordt bij een met redenen omkleed en in Ministerraad overlegd besluit. Daaruit volgt dat het verbod van aanwerving bij wet wordt ingevoerd, terwijl het verbod van dienstneming in voorkomend geval door de uitvoerende macht zal worden uitgevaardigd op basis van politieke criteria. Naar zijn mening moet artikel 2 het verbod van dienstneming als norm stellen en eventueel voorzien in de mogelijkheid van afwijking bij koninklijk besluit.

Hierop wordt geantwoord dat het verbod van dienstneming inderdaad een delicate politieke keuze kan zijn. Toch moet men de Regering gelijk geven als zij in maatregelen voorziet, waardoor zij haar verantwoordelijkheid zal kunnen dragen. Zoals reeds gezegd, is artikel 2 in het ontwerp opgenomen om de mogelijkheid van dienstneming uit idealistische overwegingen te waarborgen.

Een lid wenst in het verslag vermeld te zien, dat het verkieslijk zou zijn geweest, dat artikel 2 het verbod van dienstneming als beginsel had gesteld en de toestemming als uitzondering.

Een ander lid meent dat de Regering in beide hypothesen verantwoordelijk zal zijn voor de besluiten die zij ter zake zal nemen.

Een lid herinnert eraan dat artikel 2 de vrijheid van elke burger om dienst te nemen in stand bedoelt te houden.

Artikel 5 wordt aangenomen met 9 tegen 4 stemmen.

Artikel 6

Dit artikel wordt zonder bespreking aangenomen met 11 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 7

Dit artikel wordt aangenomen met 10 tegen 2 stemmen bij 3 onthoudingen.

Het ontwerp van wet in zijn geheel is aangenomen met 10 stemmen bij 5 onthoudingen.

Dit verslag is goedgekeurd bij eenparigheid van de 13 aanwezige leden.

De Verslaggever,
C. GOOR-EYBEN.

De Voorzitter,
P. de STEXHE.

Le représentant du Ministre refuse de conférer par une présomption légale un caractère politique au fait du recrutement et de l'engagement.

Un membre, appuyé par d'autres, déclare qu'il pourrait adopter l'article 5 à condition que l'article 2 soit supprimé. En effet, tandis que l'article 1er interdit le recrutement, l'article 2, au contraire, autorise en principe l'engagement et l'interdiction est considérée comme une exception décidée par un arrêté motivé et délibéré en Conseil des Ministres. Il en résulte que l'interdiction de recrutement est établie par la loi, tandis que l'interdiction de l'engagement sera le cas échéant établie par le pouvoir exécutif sur base de critères politiques. A son avis, l'article 2 devait ériger en norme l'interdiction d'engagement et prévoir éventuellement des dérogations par arrêté royal.

Il est répondu que l'interdiction d'engagement peut effectivement constituer un choix politique délicat. Il faut cependant estimer que le Gouvernement a raison de prévoir les mesures qui lui permettront de prendre ses responsabilités. Comme il a été dit plus haut, l'article 2 a été inséré dans le projet afin de garantir la possibilité d'engagement pour des mobiles idéalistes.

Un membre demande que le rapport mentionne qu'il aurait été préférable que l'article 2 établisse l'interdiction d'engagement comme principe et l'autorisation comme exception.

Un autre membre estime que dans les deux hypothèses la responsabilité du Gouvernement sera engagée par les arrêtés qu'il prendra en la matière.

Un membre rappelle qu'on a voulu par l'article 2 maintenir la liberté pour chaque citoyen de s'engager.

L'article 5 est adopté par 9 voix contre 4.

Article 6

Cet article est adopté sans discussion par 11 voix et 3 abstentions.

Article 7

Cet article a été adopté par 10 voix contre 2 et 3 abstentions.

L'ensemble du projet de loi a été adopté par 10 voix et 5 abstentions.

Le rapport a été approuvé à l'unanimité des 13 membres présents.

Le Rapporteur,
C. GOOR-EYBEN.

Le Président,
P. de STEXHE.